

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Minister van Buitenlandse Zaken
De heer T.B.W. Berendsen
Postbus 20061
2500 EB Den Haag

Kazernestraat 52
2514 CV Den Haag
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070 312 92 45

e-mail postbus@eerstekamer.nl

datum 7 juli 2026

betreft Staat van de Unie 2026 (inclusief Meerjarig Financieel Kader)

ons kenmerk 181714

Geachte heer Berendsen,

De leden van de vaste commissie voor Europese Zaken hebben besloten de Algemene Europese Beschouwing 2026 schriftelijk voor te bereiden en de inzet voor het toekomstig Meerjarig Financieel Kader (MFK) in deze schriftelijke voorbereiding te betrekken. De leden van de fracties van **GroenLinks-PvdA, D66, PVV, JA21 en Fractie-Visseren-Hamakers** hebben de volgende vragen en opmerkingen over de Staat van de Unie-brief 2026¹ en voortbouwend daarop de brief van de ministers van Buitenlandse Zaken en Financiën met een update van de kabinetsinzet ten aanzien van de onderhandelingen over het Meerjarig Financieel Kader en Eigenmiddelenbesluit van de EU voor de periode 2028-2034² (MFK-brief), de brief van dezelfde ministers over de kabinetsappreciatie van de *negobox*³ en de brief van de minister van Buitenlandse Zaken over uitbreiding, geleidelijke integratie, waarborgen en Toekomst van Europa⁴.

Het lid van de **Fractie-Walenkamp** sluit zich aan bij de vragen van JA21, het lid van de **Fractie-Van Gasteren** sluit zich aan bij de vragen van PVV en JA21.

Eerst wordt ingegaan op de Staat van de Unie in het algemeen, om te vervolgen met de vragen en opmerkingen met betrekking tot het toekomstig MFK.

1. Staat van de Unie 2026

Vragen en opmerkingen van de GroenLinks-PvdA-fractie

De leden van de fractie GroenLinks-PvdA hebben kennisgenomen van de Staat van de Europese Unie. Deze leden constateren dat zowel de SER⁵ als de Europese Ombudsman⁶ zorgen hebben geuit

¹ Kamerstukken I 2025/2026, 36.866, D

² Kamerstukken I 2025/2026, 36.724, F

³ Kamerstukken I 2025/2026, 36.724, G

⁴ Kamerstukken I, 2025/2026, 36.866 / 23.987 E)

⁵ [Signalering kwaliteit EU-regelgeving](#), 30 juni 2026, Sociaal-Economische Raad.

⁶ [Besluit over de naleving door de Europese Commissie van haar regels voor betere regelgeving en andere procedurele vereisten bij de voorbereiding van wetgevingsvoorstellen die zij urgent achtte \(983/2025/MIK – de](#)

datum 7 juli 2026

ons kenmerk 181714

blad 2

over de kwaliteit van het Europese wetgevingsproces. Zo wijst de SER, zien deze leden, op het ontbreken van integrale impactanalyses en het snel wijzigen van omvangrijke wetgevingspakketten via omnibusvoorstellen, terwijl de Europese Ombudsman volgens deze leden onder meer tekortkomingen constateerde bij de motivering van spoedprocedures, de consultatie van stakeholders en de toepassing van de betere regelgeving-richtlijnen.

Hoe beoordeelt u deze ontwikkelingen? Welke lessen trekt Nederland hieruit voor de inzet bij de totstandkoming van Europese regelgeving? Is de regering bereid zich ervoor in te zetten dat Europese wetgeving alleen via een zorgvuldig, transparant en navolgbaar proces tot stand komt, met volwaardige impactanalyses, tijdige consultatie van belanghebbenden en een deugdelijke motivering wanneer van reguliere procedures wordt afgeweken?

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de Staat van de Unie 2026 en hebben hierover de volgende vragen.

In de brief staat dat Nederland waar mogelijk inzet op een gezamenlijke EU-27-aanpak, maar indien nodig ook werkt met kopgroepen (p.2). Hoe stelt de regering zich op wanneer individuele EU-lidstaten buiten gezamenlijk EU-verband om afspraken maken met derde landen? Ondermijnt dat volgens haar de gezamenlijke Europese strategie, en hoe wil Nederland zich daartegen opstellen?

Deze leden merken op dat het kabinet inzet op het verminderen van strategische afhankelijkheden op het terrein van energie, kritieke grondstoffen en digitale technologie. Zij onderschrijven deze koers, maar vragen hoe de regering waarborgt dat het versterken van Europese economische weerbaarheid niet ten koste gaat van het open karakter van de Europese economie en de internationale handel. Welke concrete criteria hanteert de regering bij deze afweging?

De leden van de D66-fractie vragen tevens hoe de regering invulling geeft aan digitale soevereiniteit in sectoren waar Nederland en Europa momenteel sterk afhankelijk zijn van niet-Europese aanbieders, zoals cloudinfrastructuur en AI-modellen. Welke strategische afhankelijkheden acht u het meest urgent om af te bouwen en welke concrete stappen worden daarin gezet?

Welke nationale verschillen in regelgeving en uitvoering ziet u momenteel als de grootste belemmeringen voor het functioneren van de interne markt en op welke terreinen zet het kabinet als eerste in op verdere harmonisatie?

Tot slot waarderen de leden van de D66-fractie de expliciete inzet op versterking van het rechtsstaatinstrumentarium. Deze leden vragen welke aanvullende instrumenten de regering noodzakelijk acht om rechtsstatelijke erosie binnen de Unie effectiever tegen te gaan. Ziet u mogelijkheden om bestaande mechanismen, zoals conditionaliteit van EU-middelen, verder te versterken?

Vragen en opmerkingen van de leden van de PVV-fractie

De leden van de PVV-fractie hebben een vraag met betrekking tot de uitgangspunten van de EU-maatregelen en ambities in het ondersteunen van de defensie-industrie. Zij lezen in de MFK-brief op

datum 7 juli 2026

ons kenmerk 181714

blad 3

p.5 over het Europees Concurrentiefonds (ECF): "Het ECF moet investeringen bundelen in strategische sectoren zoals groene technologie, halfgeleiders en militaire mobiliteit/defensie en brengt daartoe twaalf bestaande fondsen samen." Daarnaast vermeldt de Staat van de Unie-brief (p. 5): "Ook verwelkomt het kabinet in dit kader de voortgang ten aanzien van de defensie omnibus en de bijbehorende maatregelen ten behoeve van de Europese defensiegereedheid." En op p. 6: "Daarnaast moeten we ongewenste afhankelijkheden afbouwen, de defensie-industrie opbouwen en weerbaarder worden tegen hybride dreigingen. De EU speelt een belangrijke aanvullende rol op het gebied van veiligheid en defensie, met name op het gebied van financiering, wetgeving en coördinatie. Concreet gaat het bijvoorbeeld om het vaststellen van gezamenlijke prioriteiten ten aanzien van militaire vermogens, de ontwikkeling van Europese defensiecapaciteiten, het bevorderen van bundeling van vraag en aanschaf via het Europees Defensieagentschap en het bevorderen van militaire mobiliteit." (...) "De EU draagt bij aan de NAVO-doelstellingen met een sterkere Europese defensie-industrie en met onderzoek en innovatie. Daarbij is het doorbreken van nationale industriële belangen essentieel."

Voornoemde uitgangspunten roepen de volgende vraag op bij de leden van de PVV-fractie. Op 13 juni jl. bracht het Beneluxparlement een werkbezoek aan een innovatieve startup (Luxuav) in Luxemburg⁷ die zich bezighoudt met de ontwikkeling en productie van militaire drones. Bij dit werkbezoek kwam naar voren dat vanwege milieu-, natuur- en/of omgevingsregels deze drones nergens binnen EU-grondgebied kunnen worden getest boven de 150 meter, dat *jammers* (stoorzenders) voor drones evenmin kunnen worden getest (hiervoor moet men uitwijken naar Oekraïne) en glasvezelkabels voor drones ook op bepaalde militaire oefenterreinen niet mogen worden getest omdat dit een bepaald soort beschermde kikker zou kunnen verstoren. Kunt u aangeven of deze beperkingen om drones en *jammers* te testen vanwege dergelijke (milieu-)regels bekend zijn en hoe dit zich verhoudt tot de Europese ambities en investeringen in de defensie-industrie? Kunt u duiden of kikkers en andere natuur- of milieuregels prioriteit hebben boven nationale veiligheid?

De brief over de Staat van de Unie stelt op p. 5: "Het kabinet verwelkomt tevens de inzet van de Commissie om armoede tegen te gaan, zoals uiteengezet in het recent gepresenteerde *Social Package*. Ook kijkt het uit naar de initiatieven op het gebied van volkshuisvesting en betaalbare woningen, zoals via het aangekondigde vereenvoudigingspakket voor huisvesting en de uitwerking van het *Affordable Housing Package*. Het kabinet kijkt daarnaast met veel interesse naar de initiatieven van de Commissie op het gebied van de fysieke leefomgeving." Graag ontvangen deze leden een duiding in hoeverre armoedebestrijding, volkshuisvesting en de fysieke leefomgeving bevoegdheden zijn van de EU en waar dit op gebaseerd is. Deze leden vragen of het kabinet deze initiatieven toejuicht en zo ja, waarom.

Voorts gaat de brief in op de situatie in Hongarije, op p. 5: "De uitslag van de Hongaarse verkiezingen is een hoopgevende ontwikkeling. Het markeert een nieuwe richting voor Hongarije binnen de EU. Het kabinet kijkt positief uit naar de samenwerking met de regering onder leiding van premier Magyar." Hier wordt door het kabinet gekozen voor een politieke stellingname en inmenging in interne aangelegenheden van een andere lidstaat, aldus de aan het woord zijnde leden. Kunt u

⁷ Nieuwsbericht Benelux Interparlementaire Assemblée, [Werkbezoek aan Technoport Luxemburg | Benelux Interparlementaire Assemblée](#)

datum 7 juli 2026

ons kenmerk 181714

blad 4

aangeven in hoeverre de rechtsstaat in de EU nog beschermd is voor burgers die hun stem behartigd willen zien door beleid dat kritisch of expliciet afwijzend staat ten opzichte van de EU en/of het beleid van de Europese Commissie?

Vragen en opmerkingen van de leden van de JA21-fractie

De leden van de fractie van JA21 hebben de volgende vragen naar aanleiding van de Staat van de Unie-brief.

Welke rol ziet u weggelegd voor de Europese Unie op het gebied van sociale cohesie en volksgezondheid? Kunt u motiveren in hoeverre die rol verenigbaar is met het subsidiariteitsbeginsel?

Aan de hand van welke criteria wordt besloten of een rechtsstaat 'stevig is verankerd'? In welk stadium van het toetredingsproces acht u het wenselijk dat de Europese Unie kandidaat-lidstaten helpt bij het versterken van hun rechtsstaat?

Hoe wordt voorkomen dat ondersteuning bij het versterken van de rechtsstaat in kandidaat-lidstaten de verwachting wekt dat toetreding tot de EU vervolgens vanzelfsprekend is, zo vragen deze leden.

De brief over de Staat van de Unie vermeldt op p.5 dat het kabinet het van belang acht dat de Commissie snel en effectief optreedt en gebruik maakt van het beschikbare EU-rechtsstaatsinstrumentarium. Daarbij zet het kabinet in op aanvullende waarborgen ter bescherming van de waarden van de EU. Kunt u concretiseren hoe u het inzetten op aanvullende waarborgen ter bescherming van de waarden van de EU voor zich ziet? Welke potentiële maatregelen zijn daaraan verbonden?

Vragen en opmerkingen van het lid van de Fractie-Visseren-Hamakers

Het lid van de Fractie-Visseren-Hamakers is blij met de constatering van het kabinet in de brief over de Staat van de Unie 2026 dat een sterke Europese economie alleen kan bestaan met ruime aandacht voor o.a. klimaat, biodiversiteit en circulariteit. Het kabinet schrijft echter ook dat de verdieping van de interne markt onder meer harmonisatie van wetgeving vergt, inclusief het tegengaan van nationale koppen.

Wat is de positie van de regering over nationale koppen die volgens dit lid juist transitie versnellen, zoals nationale koppen op het gebied van klimaat, biodiversiteit, circulariteit, dierwaardigheid en toekomstbestendige landbouw? Wil het kabinet ook dergelijke nationale koppen tegengaan? Zo ja, hoe weegt u het risico dat duurzame transitie hierdoor vertragen?

In dezelfde brief wordt ook aandacht besteed aan het Nederlandse EU-voorzitterschap in 2029. Welke prioriteiten ziet u voor de voor het Nederlands EU-voorzitterschap in 2029? Hoe wordt de Eerste Kamer betrokken bij de inhoudelijke voorbereidingen voor dit voorzitterschap?

2. Het toekomstig Meerjarig Financieel Kader

Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie hebben kennisgenomen van de ontwikkelingen met betrekking tot het Meerjarig Financieel Kader. Deze leden vinden het van belang dat bij de totstandkoming van het MFK voor de periode 2028-2034 aantoonbaar lessen worden getrokken uit de uitvoering van de Herstel- en Veerkrachtfaciliteit (RRF). De Europese Rekenkamer wees daarbij

datum 7 juli 2026

ons kenmerk 181714

blad 5

onder meer op onvoldoende concrete indicatoren, nadruk op procedurele stappen en outputs in plaats van maatschappelijke resultaten en beperkte transparantie over de onderbouwing van betalingen.⁸ Welke inzet pleegt u bij de totstandkoming van het Meerjarig Financieel Kader om deze tekortkomingen in het nieuwe financieringsmodel te voorkomen? Bent u bereid zich ervoor in te zetten dat indicatoren concreet, resultaatgericht en controleerbaar worden geformuleerd en dat de onderbouwing van betalingen transparant en proportioneel is?

Vragen en opmerkingen van de leden van de PVV-fractie

De leden van de PVV-fractie lezen in de MFK-brief op p. 3: "Het kabinet staat voor een sterk MFK dat bijdraagt aan de strategische doelen van Europa." Het kabinet zegt afwijzend te staan tegenover de voorgestelde hoogte van het MFK en de Nederlandse bijdrage, zien deze leden. Hoe verhoudt dat (volgens deze leden terecht) kritische uitgangspunt zich tot de roep om een 'sterk MFK'?

Kunt u aangeven wat verstaan wordt onder een 'sterk MFK' en aan welke strategische doelen concreet wordt gedacht? Kan worden uitgesloten dat het 'staan voor een sterk MFK' alsnog betekent dat Nederland meer moet afdragen?

Voorts staat op p. 3 van dezelfde brief: "Middelen vanuit de EU-begroting moeten ingezet worden waar de meeste grensoverschrijdende EU-toegevoegde waarde en impact gemaakt kan worden." Hoe wordt die "grensoverschrijdende EU-toegevoegde waarde en impact" concreet bepaald en op basis van welke criteria, zo vragen deze leden.

Verder wordt hier gesteld: "Op grond van het Commissievoorstel moeten lidstaten voldoen aan horizontale rechtsstaat- en Handvestvoorwaarden om EU-middelen te kunnen ontvangen uit het NRPP, en moeten lidstaten in hun plannen laten zien opvolging te geven aan de aanbevelingen van het jaarlijkse rechtsstaattrapport van de Commissie en de landspecifieke aanbevelingen uit het Europees Semester gericht op de rechtsstaat."

Deelt u de zorg van de leden van de PVV-fractie dat deze werkwijze kan leiden tot politieke sturing door de ongekozen Europese Commissie richting lidstaten en hun democratisch gekozen overheden? Zo nee, waarom niet en kunt u zulke politieke sturing door de EC uitsluiten?

In de voornoemde MFK-brief wordt op p. 6 gesteld: "Binnen deze pijler worden middelen ingezet voor ontwikkelingssamenwerking, humanitaire hulp, pretoetredingssteun en Oekraïne." Graag ontvangen deze leden een nadere duiding van wat de Nederlandse inzet en houding is ten opzichte van deze onderdelen.

Voorts lezen de leden van de PVV-fractie in deze brief: "Er is brede steun binnen de Raad voor de voorgestelde Oekraïne-reserve van 100 miljard euro. De precieze vormgeving, waaronder de verhouding daarin tussen leningen en giften, is nog onderdeel van de onderhandelingen binnen de *negotiation box*." Wat zijn hierbij de beoogde voorwaarden voor de inzet van deze reserve en hoe zou de bijdrage hieraan per lidstaat tot stand moeten komen?

Pagina 13 van de voornoemde MFK-brief vermeldt: "Conform het partnerschapsprincipe zijn de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en het Interprovinciaal Overleg als gelijkwaardige partners reeds nauw betrokken bij de vormgeving van het NRPP." Kunt u aangeven hoe leden van Provinciale Staten en gemeenteraden hierover geïnformeerd en hierbij betrokken worden?

⁸ [Analyse 02/2025: Prestatiegerichtheid, verantwoordingsplicht en transparantie — lessen die te trekken zijn uit de tekortkomingen van de RRF | European Court of Auditors](#)

datum 7 juli 2026

ons kenmerk 181714

blad 6

Tot slot ontvangen de leden graag nadere duiding in hoeverre beide Kamers worden betrokken bij besluitvorming over het MFK voordat er definitieve afspraken worden gemaakt.

Vragen en opmerkingen van de leden van de JA21-fractie

Deze leden lezen dat het kabinet inzet op beperking van de stijging van de Nederlandse afdrachten aan de Europese Unie (p.2 MFK-brief). Deze leden verzoeken concreet aan te geven welke financiële of inhoudelijke uitkomst zodanig onaanvaardbaar is dat Nederland niet met een nieuw Meerjarig Financieel Kader zal instemmen.

Kunt u bevestigen dat Nederland zich tijdens de onderhandelingen zal verzetten tegen iedere constructie die ertoe leidt dat gezamenlijke Europese schuldfinanciering een structureel onderdeel van de Europese begrotingspraktijk wordt?

Het kabinet stelt dat de Europese begroting zich meer moet richten op de strategische doelen. Welke bestaande begrotingsonderdelen acht u aantoonbaar onvoldoende effectief en zou Nederland daarom willen verkleinen of beëindigen voordat wordt gesproken over uitbreiding van de totale Europese begroting?

Deze leden merken op dat het kabinet defensie, concurrentievermogen en migratie als prioriteiten benoemt. Betekent dit volgens u dat andere uitgavencategorieën daadwerkelijk zullen moeten krimpen, of acht u een groei van de totale EU-begroting onvermijdelijk? De aan het woord zijnde leden zouden graag een nadere toelichting van de Nederlandse inzet op dit punt ontvangen.

De leden van de fractie van JA21 zijn van mening dat steeds vaker omvangrijke financiële verplichtingen worden aangegaan via fondsen, faciliteiten en instrumenten die de grenzen van de reguliere EU-begroting raken. Acht het kabinet de mogelijkheden tot controle van de Staten-Generaal bij dergelijke financiële verplichtingen nog voldoende? Zo ja, waarop baseert u dat oordeel? Zo nee, welke versterking van de nationale parlementaire controle zal Nederland tijdens de onderhandelingen bepleiten?

Het kabinet stelt dat de Europese begroting zich sterker moet richten op resultaat en toegevoegde waarde (p3, MFK-brief). Welke objectieve criteria hanteert u om vast te stellen of een uitgavenprogramma daadwerkelijk Europese meerwaarde heeft en niet effectiever of doelmatiger door de lidstaten zelf kan worden uitgevoerd? Op welke wijze zal Nederland deze criteria tijdens de onderhandelingen over het nieuwe Meerjarig Financieel Kader inbrengen?

Vragen en opmerkingen van het lid van de Fractie-Visseren-Hamakers

In de brief over de update van de inzet van het kabinet ten aanzien van de onderhandelingen over het Meerjarig Financieel Kader schrijven de ministers van Buitenlandse Zaken en van Financiën dat de voorzitter van de Europese Commissie voorstelt om een minimale besteding (10%) aan plattelandsinvesteringen binnen de Nationale en Regionale Partnerschapsplannen (NRPP) in te voeren en een aantal specifieke bepalingen van de NRPP-verordening naar de Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)-verordening over te hevelen.

Het lid van de Fractie-Visseren-Hamakers vraagt welke bepalingen dit betreft. Waarom wil de Commissievoorzitter deze overhevelen? Wat is de Nederlandse positie over het invoeren van een minimale besteding (10%) aan plattelandsinvesteringen in het NRPP? Welke invulling en

datum 7 juli 2026

ons kenmerk 181714

blad 7

voorwaarden zijn volgens u wenselijk? Welke specifieke ambities heeft de regering voor de biologische landbouw?

In het prestatiekader wordt door de Commissie een minimaal bestedingspercentage voorgesteld van 35% voor klimaat en milieu. Is het kabinet voorstander van dit voorstel? Zo ja, bent u bereid zich in de onderhandelingen hard te maken voor het behoud, of zo mogelijk een verhoging, van dit percentage?

Bent u bereid u in te zetten voor stevige waarborgen, zodat geld dat onder deze regeling valt aantoonbaar en effectief bijdraagt aan klimaat- en milieudoelstellingen, en waar relevant dierenwelzijnsdoelstellingen? Hoe kijkt u naar het samenvoegen van klimaat en milieu binnen één regeling, en hoe wordt geborgd dat milieu en biodiversiteit hierbinnen voldoende aandacht krijgen? Kunt u bijvoorbeeld aangeven welk deel van de Nederlandse uitgaven naar verwachting of als streefgetal aan milieu zou worden besteed?

Bij het monitoren van uitgaven en prestaties binnen het MFK stelt de Commissie het principe *Do No Significant Harm* voor. Kunt u toelichten hoe het begrip 'significant' binnen het *Do No Significant Harm*-principe wordt gedefinieerd en afgebakend? Deelt u de mening van dit lid dat het woord "significant" in de praktijk ruimte laat voor milieuschade en bent u bereid u in te zetten voor een aanscherping van dit criterium, zodat ook schade aan milieu en ecosystemen zoveel mogelijk wordt voorkomen?

Het lid van de Fractie-Visseren-Hamakers is blij met de constatering van het kabinet in de brief over de Staat van de Unie dat een sterke Europese economie alleen kan bestaan met ruime aandacht voor onder andere klimaat, biodiversiteit en circulariteit. Op het gebied van klimaat noemt het kabinet concrete ambities, maar op het gebied van biodiversiteit en circulariteit niet. Wat wilt u in de onderhandelingen over het MFK op deze onderwerpen bereiken?

In de brief d.d. 16 juni 2026 over de kabinetsappreciatie van de *negotiating box* schrijven de ministers op p.2 dat het kabinet kritisch is op het inperken van de flexibiliteit binnen de NRPP, pijler 1 van het MFK. Die flexibiliteit wordt onder andere ingeperkt door meer oormerking voor specifieke doeleinden, zoals het visserij- en landbouwbeleid. Hoeveel geld wordt er geoormerkt voor visserijbeleid en hoeveel voor landbouwbeleid, zo vraagt het aan het woord zijnde lid? Welke argumenten worden er aangehaald om meer geld hiervoor te oormerken? Wordt er bij deze oormerking ingezet op duurzaamheid en diervriendelijkheid? Welke mogelijkheden ziet u nog om deze oormerking te verminderen of van tafel te krijgen?

De leden van de vaste commissie voor Europese Zaken ziet uw reactie met belangstelling tegemoet en ontvangt deze graag uiterlijk vier weken na dagtekening van deze brief.

Hoogachtend,

prof. dr. E.B. van Apeldoorn

Voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken